

Schutte

water te houden. Hoe komen zij aan brandhout, hoe komen zij aan kwalitatief voldoende landbouwgrond en hoe aan de nodige inkomsten? Voorkomen moet worden dat het bos door een importverbod zijn economisch waarde verliest. In dit licht kan een importverbod ook contraproductief werken en de gespannen verhoudingen tussen de consumenten- en de producentenlanden verder onder druk zetten. De moeizaam bereikte internationale afspraken worden dan tot brandhout.

Voorzitter! Het is een goede zaak dat Kamerbrede doelstellingen in het wetsvoorstel worden gesteund en de urgentie ervan wordt onderschreven. Bij zo'n grote eensgezindheid zouden wij al het mogelijke moeten doen om het ook eens te worden over de in te zetten instrumenten. Daarom is het de moeite waard te proberen de certificering algemeen in te voeren, ook via dit wetsvoorstel. Maar als wij tegelijk een verdere slag willen slaan voor over zes jaar, vrees ik dat wij te veel tegelijk willen en dat wij daardoor wellicht niets bereiken. Dat is de achtergrond van ons amendement om nu niet te spreken over wat na 2004 zou moeten gebeuren.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**: Wij zullen later vandaag verdergaan met de behandeling, maar het tijdstip hangt af van het moment waarop de interpellatie waarom vanmiddag gevraagd zal worden, wordt toegestaan.

De vergadering wordt van 12.31 uur tot 13.15 uur geschorst.

Voorzitter: Bukman

□

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Verhagen.

De heer **Verhagen** (CDA): Voorzitter! Gisteravond hoorden wij dat de staatssecretaris van Defensie, de heer Gmelich Meijling, in Washington bekend had gemaakt dat Nederland aan de Amerikanen een concreet aanbod had gedaan met betrekking tot de ondersteuning van de militaire actie richting Irak. Vanuit het open autoraampje hoorden wij de minister-president kort daarop duidelijk maken dat er wat hem betreft geen sprake was van een concreet aanbod, noch van een mededeling. Als het gaat over een zaak van vrede of oorlog of over militaire acties, dient er sprake te zijn van helderheid, van eenduidigheid en van zorgvuldig optreden van het Nederlandse kabinet. Omdat die helderheid, ondanks de brief van de minister van Defensie – die bereikte ons hedenmiddag – wat mijn fractie betreft nog steeds niet is gegeven, verzoek ik de Kamer toestemming om de minister-president te mogen interpelleren. Op die manier kunnen wij het standpunt en de opstelling van het Nederlandse kabinet helder voor het voetlicht krijgen.

De heer **Rosenmöller** (GroenLinks): Voorzitter! De zaak die de heer Verhagen aankaart, heeft ons allen de afgelopen uren beziggehouden. Het is volstrekt helder en logisch dat wij op zo kort mogelijke termijn met de regering moeten debatteren over datgene wat je toch een ernstig gebrek aan regie over een belangrijke kwestie zou kunnen noemen. Ik zou het voorstel van de heer Verhagen op een enkel punt willen amenderen. In de eerste plaats is het de vraag of het een interpellatie moet zijn. Omdat wij net een uurtje geleden de brief van de minister van Defensie hebben gekregen, kan ik mij procedureel voorstellen dat wij die brief aan de agenda toevoegen, zodat er een debat in twee termijnen over kan plaatsvinden. Voorts vind ik het noodzakelijk dat wij een spoeddebat hebben met de minister-president en met de minister van Defensie, de heer Voorhoeve, want hij heeft hierbij een belangrijke rol gespeeld. Ook moet hij nog een aantal vragen beantwoorden. Als wij dan toch bezig zijn

met onze eigen werkzaamheden, vind ik het ook belangrijk dat het debat nog vanmiddag wordt gehouden. Dat is ook de aard van een spoeddebat. Gezien de ernst van de zaak ligt het wat mij betreft ten slotte voor de hand dat de fractievoorzitters zich in dat debat mengen, want zo is het de afgelopen dagen in de publiciteit ook gegaan; maar wat dat betreft maakt elke fractie natuurlijk een eigen afweging.

De heer **Van den Bos** (D66): Voorzitter! Ik ondersteun het verzoek van de heer Rosenmöller om ook de minister van Defensie bij het debat uit te nodigen en om diens brief onderwerp van het debat te maken. Dat betekent naar onze opvatting ook dat het een debat in twee termijnen moet zijn en geen interpellatie. Dat zou onze voorkeur hebben.

Mevrouw **Verspaget** (PvdA): Voorzitter! Ik steun het verzoek van de heer Verhagen, maar ik kan mij ook heel wel vinden in de opmerking van de collega's van GroenLinks en D66 dat er sprake moet zijn van een debat in twee termijnen, waarbij de brief van minister Voorhoeve wordt betrokken. De aanwezigheid van minister Voorhoeve is ook wenselijk, gezien dat wat aan zijn staatssecretaris wordt toegeschreven.

De heer **Weisglas** (VVD): Voorzitter! Gisteren heb ik bij de regeling van werkzaamheden om een brief inzake Irak gevraagd. Dit verzoek werd gesteund door vele collega's. Ik ben de minister van Defensie er dankbaar voor dat een onderdeel van die brief reeds vanmorgen naar de Kamer is gestuurd. Dat geeft na de uitlatingen van vooral journalisten en commentatoren gisteravond duidelijkheid.

Ik kan mij goed voorstellen dat collega Verhagen in het licht van de publiciteit van gisteravond om een interpellatie vraagt. De VVD-fractie zal zich zeker niet tegen dat verzoek verzetten. Andere collega's hebben voorgesteld om over de brief een debat in twee termijnen te houden. Dat lijkt mij ook een redelijk voorstel, maar dan is het ordelijk om bij dit debat de brief te betrekken die de Kamer na het kabinetsberaad van vrijdag zal krijgen. Het lijkt mij dus beter om dit debat volgende week te houden.

De VVD-fractie is voorstander van óf een interpellatie-Verhagen vanmiddag óf een debat-

Rosenmöller volgende week. De heer Rosenmöller heeft gesuggereerd dat dit debat door de fractievoorzitters gevoerd moet worden. Ik zal dat gedeelte van het stenografisch verslag graag aan de heer Bolkestein doorgeleiden.

De heer **Verhagen** (CDA): Voorzitter! Ik hecht eraan om vanmiddag duidelijkheid te krijgen over de opstelling van het kabinet op dit punt. Het gaat over een dusdanig serieus besluit dat dit op een zorgvuldige wijze genomen behoort te worden. Er dient helderheid te zijn over de opstelling van het kabinet.

Collega Rosenmöller heeft terecht aandacht gevraagd voor de regie. Bij dit soort kwesties behoort de regie in elk geval in orde te zijn. Ik acht het derhalve noodzakelijk om de minister-president – mede gelet op zijn uitspraken – vanmiddag te zijn interpelleren over deze kwestie. Ik heb uiteraard geen bezwaar tegen de aanwezigheid van de minister van Defensie daarbij. Gelet op de ernst van de zaak lijkt het mij echter buitengewoon ongewenst om het debat uit te stellen totdat wij de brief van het kabinet hebben gekregen.

Ik herhaal mijn verzoek om de minister-president te mogen interpelleren, waarbij nu ook de minister van Defensie is uitgenodigd.

De heer **Van den Bos** (D66): Het debat moet zo snel mogelijk – dus nog deze week – plaatsvinden. Van uitstel tot volgende week kan geen sprake zijn.

De heer **Rosenmöller** (GroenLinks): Ik ga ervan uit dat bij deze interpellatie ook de brief wordt betrokken die de Kamer een uur geleden heeft ontvangen.

Mevrouw **Verspaget** (PvdA): Ik kan mij vinden in het voorstel van de heer Verhagen, mits de brief van minister Voorhoeve daarbij wordt betrokken.

De heer **Weisglas** (VVD): Ik kan mij ook vinden in het iets uitgebreidere voorstel van de heer Verhagen.

De **voorzitter**: Ik stel voor, in te stemmen met het verzoek om de minister-president te mogen interpelleren en deze interpellatie vanmiddag te houden. Er is ruimte voor op de agenda direct na het laatste stadium van het debat over

het Reglement van orde, waarbij de minister-president aanwezig is. Het lijkt mij zeer voor de hand te liggen dat ook de minister van Defensie bij de interpellatie aanwezig is, gegeven het feit dat hij hedenmorgen een brief over de zaak in kwestie heeft gestuurd.

Aldus wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Verspaget.

Mevrouw **Verspaget** (PvdA): Voorzitter! Er bereiken ons berichten uit de samenleving dat er ongerustheid is over de voortgang van het multilateraal investeringsakkoord en over de wijze waarop een aantal zaken geregeld wordt die betrekking hebben op de positie en de mogelijkheden van zowel het Nederlandse bedrijfsleven als het internationale bedrijfsleven. Het gaat hierbij om de mogelijkheid om zowel in Nederland als elders milieuregels te stellen en om problemen op het punt van arbeidsomstandigheden. Ik vraag de regering om de Kamer op zo kort mogelijke termijn een brief te sturen waarin de buitenlandse en de economische aspecten en ook de milieuaspecten met nadruk worden aangegeven. Tevens verzoek ik het kabinet geen onomkeerbare besluiten te nemen tot de Kamer over genoemde brief heeft kunnen debatteren.

De **voorzitter**: Ik stel voor, het stenografisch verslag van dit deel van de vergadering door te geleiden naar het kabinet.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Voorzitter: Zijlstra

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het voorstel van de commissie voor de Werkwijze der Kamer tot wijziging van het Reglement van orde (25118, nr. 2, punt D).**

(Zie vergadering van 4 februari 1998.)

De beraadslaging wordt hervat.

□

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter! Zo'n kleine vier jaar geleden, op 29 juni, is het eerste debat gevoerd met de toenmalige informateurs. De informatie sleepte zich in die tijd echt voort, er kwam geen eind aan en Paars was niet in zicht. Kortom, wij wilden toch wel eens weten wat er precies aan de hand was. Op dat moment heeft mijn collega Paul Rosenmöller om een debat gevraagd, juist om meer openheid te krijgen in wat toch wel de meest gesloten periode in onze democratische besluitvormingsprocessen is genoemd. Het ging daarbij om de vragen: wat is er nu precies gebeurd en hoe zit een en ander in elkaar? Zo'n debat moet dan niet alleen met de informateurs plaatsvinden, maar biedt ook de gelegenheid om met een aantal hoofdrolspelers, die zich op dat moment ook inderdaad in de Kamer bevinden, van gedachten te wisselen. De informateurs – een driemanschap – waren toen gelukkig bereid om op het verzoek in te gaan. Wij vinden het erg positief dat het novum dat er toen was, ook op basis van een eerdere discussie die plaatsvond in het kader van staatkundige vernieuwing, nu onderdeel zal gaan uitmaken van het Reglement van orde. Volgens de wijziging is de formateur c.q. informateur niet verplicht om te komen. Maar gezien de reactie in 1994 zijn wij daar redelijk optimistisch over. Wat ons betreft, is er dus alle steun voor het voorliggende voorstel om het Reglement van orde te wijzigen.

Wij behandelen dit pas vandaag, en niet de vorige keer toen wij over alle voorstellen van het Presidium en de commissie voor de Werkwijze der Kamer debatteerden, omdat van de zijde van de regering de wens was geuit om hierbij aanwezig te zijn. Ik heb daar toen bij de regeling van werkzaamheden al mijn verbazing over uitgesproken, omdat dit het Reglement van orde van de Kamer is, het nadrukkelijk niet iets verplichtt is en het ook niets te maken heeft met ministeriële verantwoordelijkheden. Dat wordt in de schriftelijke voorbereiding nogmaals benadrukt. Maar goed, de regering wilde dat graag. De minister-president is hierbij aanwezig. Na die regeling werd er tegen mij gezegd: ach, wat maakt het uit, wellicht krijgen wij een wijs